

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ב

פרשת ויצא

א. אור החיים.

ברק כט' פסוקים כו', כח': כו) ויאמר לכן לא יעשה בן וגו'. צריך

לדעת מה מענה בלשוננו לא יעשה וגו' והלא תנאי הנה הדבר: אע"פ ברמל, ומה ענין המנהג לכאן בדבר שהיה תנאי גמור: אכן נתפסן לומר כי אנשי המקום מחו בידו מעשות בדבר הזה, והוא אומר לא יעשה בן במקומנו כי היא טענת רבים:

עוד נראה כי טענתו היא כי לא היה בפרוש בפעולת התנאי שהגם שלא תנשא לאה ימן לו רחל וקנה אין סתירה למנהג מהתנאי כי לעולם מקדים לאה לנשא ובמלאה ד' שנים שיצבר יצקב אם קדמה לאה ונשאת תכף ימיד וקח רחל, ואם לא, יהיה יושב ומצפה עד שתקדים הבכירה כמשפטי הארץ. כי אין בתנאי דבר מגיד שהתנו לכתל המנהג, ומעמה כששאלת: הבה את אשתי חשכתי שעל לאה אמה אומר כי המנהג מנהג ירוע הוא שאין לתת הצעירה קדם ומן הסתם על לאה אמה ואין בזה רמאות ולך הנה מטל לדעת כי היא לאה מבלי צורך הודעה, וקנה בטל טענת רמיתני ולצד שתחשב כי יש הפרש ביניהם, לא בן הוא כי שקולים הם אצלי ולא אשאל

בעד רחל כי אם ד' שנים. ואם לצד חשקה ברמל ומקפיד על העבכה הנה היא נתונה לך תכף ומיד אחר עבר ד' ימי משתה של לאה, והוא אומר מלא שבוע זאת פרוש ד' ימי משתה ומכך אתן לך רחל במקדמם בעד עבדך שתעבד עוד שבוע שנים, וזה היה מבוקשו של יצקב שקבל עליו לא להחזיר לאה ח"ו. ויש לנו לדעת איך לא חש יצקב מקדמם לטענה זו שאין צורך לתת הצעירה וגו'. יש לומר שחשב שעל לכן לגלות לו הדבר וזולת זה אין דבר זה מהתקדמה המעפכה כשירצה האב לתת הצעירה וכששאל הבה את אשתי מן הסתם על רחל הוא אומר והנה לו ללכת לומר אליו כי לא יכול לתת לו רחל קדם שתנשא לאה והנה הדבר פלוי ביד יצקב או להמתין עד שתנשא לאה או לקחת לאה ואין זה אלא מן השם לכן הארמי וכל טענותיו שכתבתי יש עליהם סתירה ושמו יגיד עליו:

כח) לו לאשה. מגיד הכתוב באומרם לו וגו' כי צערת הבית היא רחל כי היא בת

וגו':

שאלות

1. מהי תמיהתו של פרשנו בתחילת הקטע ומה מצנהו?
2. בקטע השני מנסה פרשנו להיות צורק דינו של לכן וכן לפרש את כל הצנין, מה מביאו לכתב?
3. התוכל לזמנות ולהסביר את כל טענות לכן המושגות פסיו צ"י פרשנו?
4. שתי אפשרויות ניתנו ליצקב לדעתו, למה בחר יצקב בזה שכתב?
5. למה "לא חש יצקב מקודמ..." לכתב זה?
6. מה פירושו: "... ההקדמה המצבכה"?
7. מה מוסיף פרשנו להבין מן השם: "הארמי"?
8. מה מחדש פרשנו בביאורו את פסוק כח'?

כעין זה יגבילני. נזכור כי "זבול" מציין בעיקר את בית המקדש, כמקום מתאים וראוי לשכינה: "בנה בניתי בית זבול לך" (מלכים א' ח, יג), "מזבול קדשך ותפארתך" (ישעיה סג, טו); כן "זבל" בארמית מציין את התומר המכשיר את הקרקע לקבלת זרעים; ו"סבל" (שהוראתו מוגברת) מציין משא המוטל על האדם, ונמצא ה"סובל": מרכז את כל כוחותיו להיות יסוד וקרקע לחפץ אשר עליו. הרי שגם "זבול" איננו דירה גרידא, כי אם מקום המתאים בתכלית למטרותיו ולמאוייו של הדר בו: דירה מתאימה ונוחה. וכן גם בחבקוק ג, יא: "שמש ירח עמד זבולה" — הם חיכו במקום שאליו ישאפו תמיד; השמש לא שקע, והירח לא עלה, או להיסק. וכך בתהלים מט, טו: "וצורם לבלות שאול מזבל לו" — מטבעם של הצדיקים שהם מבליים שאול, שהקבר איננו מקומם העיקרי והסופי; נמצא הפעם יזבילני אישי: (עתה יראה בל אישי את ביתו העיקרי (השוה): "מעון אתה" — תהלים צ, א), יחוש הרגשת בית דוקא אצלי.

אילות

1. לכאורה מה הקושי המצריק ביאור?
2. כרשננו נותן לאלה מיוחדת לו סירוש מיוחד, מהו, ומי הכוחותיו?
3. מה מצטט ביקשה למה פנתית עט לה והאט לה צנר לה?

* * *

ג. תורת משה - אלשיך .

פרק ל' פסוקים כט-ל':

ויאמר אליו אתה ידעת את אשר עבדתיו; ואת אשר היה מקנך אתי. כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב ויברך יי אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (ל כ"ד). (כט) ויאמר אליו אשר אמרת שאפרש שכרי עליך למען יהיה לי כמה לפרנסם, מזה אל תירא, כי הלא לא יבצר או דעתך הוא שהצלחת האיש לפרנסת ביתו תלוי בהשתדלות, או מהמערכת, או מברכת ה' — וזה באחד משני פנים או על ידי השתלשלות השר השורר בארץ היא או ממנו יתברך אל האדם. והנה על אלה אל תירא יעדר ממני שפע לפרנס את בנותיך ואת ילדיהן, כי אם דעתך שהדבר תלוי בהשתדלות אתה ידעת את עבודתי אשר עבדתיך שהיה בכל כחי וכל שכן שאשתדל לעצמי, ואם הוא על המערכת הלא מזלי טוב משלך כי ואת אשר היה מקנך אתי כי אצלך לא היה מצליח כאשר בהיות אתי.

(2) והנה שתי הבחינות האלה הן שקר כי הן מעט אשר היה לך לפני ויפרוץ לרוב אין זה תלוי בהשתדלות כי איננו מועיל לפרוץ המקנה לרוב, ולא במזל לרובי כל כך עצום, שכל המקנה היה מעט ומה שויפרוץ שהן הוולדות הן לרוב, כי אין זה רק השגחה אלהית, ואין לומר שהוא יתברך שלשל השפע על יד השר שאם כן יותר שייכות יש לך אצל השר ממני כי חצוני הוא אצלי.

ואם כן למה לא תהיה הצלחת מקנך כי אם לפני, אך אין זה כי אם שויברך ה' אותך. ושמה תאמר איזה שייכות היא לו יתברך עמך לברוך שלא על ידי שר, לזה אמר לרגלי, להיותך בחברתי כד"א (שמות יא) צא אתה וכל העם אשר ברגליך, כי הברכה היתה לך מאתו יתברך באמצעותי כי קרוב אלי הוא יתברך, וזהו אומר לרגלי דאפקיה בהאי לישנא כלומר להיותך כרגלי כי אני כצנור לקבל שפע ולשלשלו כך מאתו יתברך. ואם כן איפה כל שכן שאהיה מוצלח לפרנסת ביתי, וזהו מתי אעשה גם אנכי לביתי לומר עד כה הייתי כלי לשלשל שפע מאתו יתברך אליך, כאילו אחת תחתי, ומתי אעשה גם אנכי לביתי שיהיה הוא יתברך משפיע כמעשה ידי ולהריק בבית נשי וילדי. ופן תאמר אינו דומה בהיות עליך חיוב עבודה כי על כן עבדתני, כאשר בהיותך בן חורין שלא תעמול ללחם ביתך, הנה איני אומר שמה שאעמול יהיה בגדר עבודה כי אם בחינת מעשה, עשיה מה, אך עם כל זה אתברך מאתו יתברך להיות לביתי שהיא בית צדיקים, וזהו וכותי אעשה כי אין הקב"ה תפץ רק שלא אהיה יושב ובטל ואז הוא יתברך העושה בעצם, וזהו אעשה גם אנכי שהוא יתברך עיקר וגם אנכי טפל אליו יתברך, שלא אהיה יושב ובטל, כי יהיה לביתי שמוכנים לקבל מבלי גדר עבודה רק שאעשה עשיה מה כמדובר.

ויצא

אלות

1. פרשנו הופק את הויכוח בין לבן יצקב לויכוח רציוני, מה מביאו לכך?
2. בצצט מהי טצנת יצקב כאן?
3. השתרלות, מצרכת, פרכת השט, התוכל לבאר מושגים אלה ולתסכיר צל פיהט את הנצטה כאן?
4. מה פוסל יצקב וצל מה הוא פונה את הצלתתו?
5. איק הוא מפרט את שימוש הלשון "לרעליו" כאן?
6. מה התקדל בין "צפודה" לפיון "מצטה" אצל פרשנו ופצנין כאן?
7. אינה פירוש מרחיב הוא נותן לשימוש מאלה: "ט" כאן?

* * *

ד. מדרשי תורה להקדוש ר' אנשלמה האשתורקי הי"ד.

פרק לבי פסוק ל': ויברך יי אותך לרגלי כלומי ואתה ידעת את אשר היה מקנך אחי ריל שרעיתי המקנה בחבה כאלו היה המקנה שלי, כאמרו עדרו ידעה (ישעיה מי י"א), כי מעט אשר לך לפני ונוי ויברך אותך לרגלי, כי הרועה הטוב לא ישכנו רגליו לשוטט מקום מרעה טוב למקנה לפי הזמן קיץ או חורף, על כן אמר לרגלי ריל לסבת הליכתי, כמו ויברכני יי בגללך בסבת זריוותך ונגלולך, או יהיה ענין שניהם סבה:

אלות

1. איק פרשנו מנסה לפרט את: "לרעליו"?
2. מה צטה יצקב מצטר לתסקידו הרשמי?
3. פרשנו מוולה: "פאללך" אל "לרעליו" התוכל לתסכיר?

* * *

ה. תועליות להרלב"ג.

פרק לא' פסוק יח': וינהג את פל מקנרו ואת פל רכשו אשר רכשו ונוי:

קצה) ר"אוי להדיס ואס הוא מושגת מהס"י שיטתל כשמירת קנינו ולא יסמוך על הכס הלא תראה שיצקב השלט עם היותו נחוץ לברות מפני לכן וראושו עולם דבקות ההשגחה בו לא טוב דבר מקניינו שלא הביא עמו ולזה אזיל יברכך יי אללקך יכול יטב בטל היל בכל אשר תעשה:

אלות

1. פרשנו רוצה ללמוד מוסר השכל טט מפרטיט קטניט פוותר, מה צדה את צינו פנאמר כאן אליו הוא פונה את פירושו?
2. חרץ "דבקות ההשגחה פו" לא סמך יצקב צל הנס, פמה זה התבטא?
3. איק פרשנו מפין את מאמר חז"ל שהוא מ63 כאן?

* * *

ו. המשתדל.

פרק ל', פסוקים לא', לב': לא תתן לי מאומה: לא תיתן לי שום דבר קצוב (רמב"ן).

ג. הכר משם: אסיר משם ואמסר בידך כל הצאן אשר הם על התארים האלה, וכל אשר יוולדו מכאן ולהבא על התארים האלה הם יהיו שכרי, ובדרך הזה לא יהיה לך מקום לחשוך אותי, אחר שלא הנחת בידי כלום מן הגוונים האלה (רש"י ואחרים). והיה שכרי: אם היתה הכוונה (כפירוש המדקדק הגדול שהזכיר הראב"ע) אלו שאסיר משם יהיו לי לשכרי, היה הכתוב אומר "והיו שכרי", עכשו שכתוב "והיה", הכוונה הענין הזה, התנאי הזה, כלומר אותם שיוולדו על התואר הזה, יהיו שכרי.

אלות

1. מה מוסיף פרשנו (צט"י הרמב"ן) פפירושו לפסוק לא' ומאינו טצות הוא קא להצילנו?
2. מה "מתקן" פרשנו פאומר "אסור" פמקום "הסר"?
3. מה היה שכרו של יצקב ואיק הוא סותר את דברי המדקדק הגדול מ63 אצל האבן-עזרא?

* * *